eminesciana

EMINESCIANA

EMINESCIANA • EMINESCIANA • EMINESCIANA • EMINESCIANA • EMINESCIANA

EMINESCIANA

eminesciana

eminesciana

eminesciana

eminesciană

eminesciana

eminesciana

eminesciana

na

M. Eminescu

POEZII

Scanned with OKEN Scanner

DE-ASIU AVÉ...

De-asiu avé si eu o flóre
Maudra, dulce, rapitóre,
Ca si florile din Maiu,
Fiice dulei a unui plaiu,
Plaiu ridiendu cu earba verde,
Ce se legana, se perde,
Undoindu inecetisioru,
Sioptindu siopte de amoru;

De-asiu avé o floricica
Gingasia si timerica,
Ca si flórea crinului,
Albu ca neu'a simului,
Amalgamu d'o ros' albia
Si de una purpuria,
Cantandu veselu si usioru,
Sioptindu siopte de amoru;

De-asiu avé o porumbitia
Cu chipu albu de copilitia,
Copilitia blandisiora
Ca o dî de primavéra,
Câtu ti tîne diuliti'a
I-asiu cantá doin'a, doiniti'a,
I-asiu cantá-o 'necetisioru.
Sioptindu siopte de amoru.

Mihaiu Eminescu *)

MIHAI EMINESCU

POEZII

Scanned with OKEN Scanner

MIHAI EMINESCU

POEZII

selecţie şi prefaţă
de
CONST. CIOPRAGA

JUNIMEA 1974

Scanned with OKEN Scanner

Coperta colecției : arhitect ANTON GHEORGHE

Prezentul volum antologic urmează textul ediției critice integrale de **Opere** (I–VI), tipărită între anii 1939–1963 de Perpessicius. S-a ținut seama, cînd a fost cazul, de îndreptările efectuate de Perpessicius în ediția în trei volume de **Opere alese**, apărută la E.P.L., respectiv la „Minerva".

Scanned with OKEN Scanner

EMINESCU : RESORTURI ALE UNIVERSULUI POETIC

I

Nostalgia luminii însoțește dramatic întreaga operă a demiurgului. Să considerăm nostalgia drept o dorință de revenire la ceva care a fost (nostos – întoarcere), dar și ca stare proiectivă, dor orientat către un nescio quid. Tragicul și apolinicul comportă la Eminescu disocieri de la niveluri existențiale diferite, legate de experiența personală, ca și de miturile colective. Critica istorică a demonstrat, din unghiuri multiple, că structura întîiei vîrste a poetului era a unui personaj senin. Să numim acest senin : echilibru apolinic. În sistemul său de metafore persistă obsedant, patetic, nostalgia spațiului liber de la Ipotești, de la care pornind, prin ridicări succesive, privirile cuprind concentric spațiul românesc în ansamblu sau vizează temerar cosmicul. Un filosof (G. Bachelard) observa că, sub aspect fenomenologic, un scriitor e marcat definitiv de cele dintîi lucruri care i-au vorbit, începînd cu „casa", spațiu al primelor experiențe, „primul nostru colț de lume", „primul nostru univers", „un cosmos în toată accepția termenului" [1]). La Eminescu stările de echilibru, reale sau aparente, pot fi raportate totdeauna la contacte cu elementele, cu pămîntul, cu apa, cu aerul, așa-numitele principii ale cosmogonilor intuitive. S-a spus că un creator devine mare pe măsură ce devine simplu, descoperind pe cont propriu cîteva adevăruri fundamentale. Izvorul și marea, teiul sfînt și firmamentul devin, în lirica eminesciană, simplități. Cum trebuie înțelese acestea ? Senzația de prospețime din etapa uimirilor inițiale în fața lumii, se păstrează neobișnuit, de unde impresia de magie a cuvîntului, care, subordonat unei viziuni, își verifică necontenit rolul de intermediar. Mai bine spus, frapează în primul rînd aspectul conotativ, relațiile și asociațiile, nu diversitatea lexicală. Simplul și sincerul sînt atitudini corelative, cuceriri în lupta cu complicatul și făcutul. Pentru a-și redobîndi candoarea, poetul se

1) La Poétique de l'espace, Presses Universitaires de France, 1967. ed. V, p. 24.

Scanned with OKEN Scanner

„copilărește" bucuros, dedîndu-se amintirilor, evocînd soba, motanul, balta, melcii, jocurile în pădure, cîntecul de bucium, „naltul ierbii", „teiul vechi", într-un cuvînt „un rai de basme". Pădurea, fauna, apa (din improvizații precum Copii eram noi amîndoi sau Fiind băiet, păduri cutreieram) sînt reverii fără mult mister, — transparențe. Din aluviunile amintirilor depozitate în subconștient revin la suprafață dimensiuni ale miniaturalului, dînd expresie unui univers rotund. Armonia e pretext perpetuu de nostalgie apolinică. Trimis la studii în străinătate, adolescentul arde de dor după codrul care, prins în mirajul depărtării, a intrat în categoria idilicului mitologic. Pe ce se bizuie o astfel de raportare la ce-i vechi ? În special pe o comună conștiință a spațiului intim, considerat un plastic centru al lumii. Paralel, acționează însă un fior al distanțelor enorme. La șaisprezece ani, poetul salută, pe de o parte, „colibele din vale", vechi așezări „dorminde", fixate într-o „pace" bucolică, pe de alta, e solicitat de nemărginit. Normal ar fi ca, la această treaptă a existenței, imaginația să acționeze spre viitor. La Eminescu, lucrurile stau altfel : imaginația lucrează retrospectiv, făcînd ca depărtarea să amplifice distanța în timp. Limbajul are frăgezimile, inclusiv naivitățile vîrstei, însă percepția timpului e a unui matur, deținător de amintiri :

„Aș vrea să văd acuma natala mea vîlcioară
Scăldată în cristalul pîrîului de-argint,
Să văd ce eu atîta iubeam odinioară :
A codrului tenebră, poetic labirint..."

Pentru a proba că sensibilitatea e aici arhaică, elementară, să alăturăm „melodica șoptire" a pîrîului de la Ipotești regretelor lui Joachim du Bellay, „înstrăinat" la Roma, cu trei veacuri mai vechi. Între elegia eminesciană și Le mal du pays sînt analogii nu numai de sentiment, surprinzătoare :

„Quand reverrai-je, hélas, de mon petit vilage
Fumer la cheminée, et en quelle saison
Reverrai-je le clos de ma pauvre maison,
Qui m'est une province, et beaucoup davantage ? (...)
Plus que le marbre dur, me plait l'ardoise fine,
Plus mon Loire gaulois, que le Tibre latin,
Plus mon petit Liré que le mont Palatin..."

Scanned with OKEN Scanner

Prin cultură, Eminescu reface imaginar, cu o largă deschidere spre universal, trasee spirituale tonifiante. În exercițiile caligrafice din epoca debutului, de remarcat aventura în spații de mit, prin cîmpiile elisee, înconjurat de silfi și bacante, stîlpind „a lumii paranimfă-moartea" sau convocînd zeități greco-latine (Apolon, Chloris, Eros, Eol, Eco, Endymion, Erato, Narcis, Selene, Venere, Vesta și celelalte). Se reinventează poetul prin intermediul antichității? Nu în aceste mitologicale, în genul artificios al secolelor trecute, amalgamate cu sunete folclorice, e de găsit creatorul, dar contaminările neoclasice, exercițiile academice, verbul nesigur furnizează indicii asupra drumului străbătut pînă la descoperirea personalității profunde. Poetului îi va plăcea să vorbească în „mite", fascinat de mitologiile meridionale, de mituri germanice sau de metafizica indiană, dar un examen al metaforelor obsesive probează la Eminescu o excepțională conștiință a autohtoniei. Imaginile se reajustează, clarificîndu-se uimitor de repede, pe măsură ce el ia cunoștință de sine, ca exponent al comunității naționale. Istoria și legenda îi vorbesc, de acum încolo, prin împlantarea într-un pămînt-mumă, *deținător de amintiri seducătoare, cu atle rezonanțe decît mitologiile străine. Primul element sacralizat în poetica eminesciană e Pămîntul. Tranziția de la partiturile străine la partitura proprie nu presupune descoperirea vreunui pămînt necunoscut, ci instalarea în solul fertil al copilăriei, de unde va contempla apoi* Lună, Soare și Luceferi. *Se pare că imaginația oricărui scriitor se leagă de ceea ce psihocritica (Charles Mauron) numește „mit personal", mit legat totodată de „gîndirea actuală și conștientă a scriitorului și de trecutul său uitat"* [2]). *Și într-o ipostază și în alta, originalitatea eminesciană este un complicat proces de* înrădăcinare, *— pendulare între cele două niveluri psihice — act devenit pentru prima dată manifest în* Epigonii. „Mă cufund ca într-o mare de visări dulci și senine", *afirma apolinicul în 1870. Avea douăzeci de ani. Cufundarea în acest mod în* scripturile române *vechi, trebuie înțeleasă ca o adîncire în timp și, implicit, consonanță afectivă cu pămîntul. Prezența unui „plan de adîncime", perspectiva care „se afundă către regiunile mai ascunse ale sufletului", constată Tudor Vianu, sînt la Eminescu trăsături permanente ale evocării omului.* [3]). *N-au avut și alții, anterior, același impuls către adîncime? Eminescu nu e o excepție, dar excepțională e la el aptitudinea de a trimite lungi antene în lumea subterană, în pămîntul îmbibat de istorie :*

2) Des Métaphores obsédantes au mythe personnel, Librairie José Corti, 1972, pp. 222—223.
3) Studii de literatură română, Buc., E.D.P., 1965, p. 299.

„Din pămînt și de sub mare s-aud sunete ce cresc..."

Sensibilitatea de excepție care captează voci din adînc, trăgindu-le la suprafață, face ca pămîntul să se asocieze eternității. Prin moarte, omul perisabil, pe pămînt rătăcitor, *intră în componența macrocosmosului. Moartea și iubirea sînt deopotrivă eternități, de aceea „lutul rămas... alb și rece"* (din Mortua est), *simbolizare a inerției și magia erosului, care, în alte poeme, înseamnă suspensie, amînare, obnubilînd drama dispariției, merg împreună. Într-o invocare tandră, amorul pare un act de exorcizare, avînd ca finalitate risipirea tenebrelor existențiale: „Tu trebuia să te cuprinzi / De acel* farmec sfînt, */ Și noaptea candelă s-aprinzi / Iubirii pe pămînt". La modul sublim, amorul e un echivalent al uitării de sine, un mit benefic în care* dispar și ceruri și pămînt. *Chiar și reconectarea cu pămîntul, prin moarte, care ar putea anunța* repaosul *absolut, nu e un repaos neutru, atîta vreme cît atomii păstrează memoria iubirii. Vocea care se imaginează vorbind din adîncul pămîntului și al vremii, își pierde* (în Despărțire) *timbrul subiectiv, asumîndu-și rolul de crainic al umanității. Compunîndu-și mitul sentimental, Eminescu se situează psihologic într-un tărîm mioritic, de seninătăți cosmice, din care aprehensiunile s-au evaporat de mult:*

„Și cînd se va întoarce pămîntul în pămînt,
Au cine o să știe de unde-s, cine sunt?
Cîntări tînguitoare prin zidurile reci
Cerși-vor pentru mine repaosul de veci;
Ci eu aș vrea ca unul, venind de mine-aproape,
Să-mi spuie al tău nume pe-nchisele pleoape..."

Pămîntul ca spațiu intim, ca natură atașantă, este colțul erotic al pădurii, stînca, teiul, lacul și celelalte. Același spațiu tinde spre imensitate prin încorporarea lui în cosmic. Există prin urmare, la Eminescu, o anumită răsturnare a perspectivelor planetare, încît adîncul sideral devine cîmpie senină, *plată, limitată, asemenea lucrurilor terestre, iar ochiul iubitei e un adînc de stele. Legile gravitației universale își schimbă subit cursul. Adîncirea în pămînt, în materie, implică în bine sau în rău condensare; ridicarea în astral e rarefiere, spiritualizare. Altfel spus, regimul Luceafărului e zenitul, locul transparențelor ultime. Iubitei din* Floare albastră *i se cere ieșirea din sine, un moment de elevație: „Aș vrea o dată-n viață tu / Să te înalți mai*

sus..." Apel căzut în gol. Interlocutoarea din Floare albastră, mască a femeii în genere, își proiectează fericirea în spațiul cotidian, de unde reproșul adresat partenerului :

„Iar te-ai cufundat în stele
Și în nori și-n ceruri nalte ? (...)
Piramidele-nvechite
Urcă-n cer vîrful lor mare —
Nu căta în depărtare
Fericirea ta iubite !"

II

Printr-un proces de condensare a particulelor, din pămînt se izolează metale nobile, marmura și celelalte. Maxima condensare în spațiile cosmice o reprezintă astrele. Marmura și steaua sînt de aceea polarități, centre de interes, simbolizări ale sublimului. Selenarul la Eminescu este un echivalent nocturn, misterios al marmoreanului diurn, ambele înscriindu-se într-o dialectică a reveriei. Principii feminine, luna, steaua, marmura, raportate la principiul masculin care este Pămîntul, dezarticulează tragicul (legat de acesta din urmă), făcînd să amorțească durerea prin raportare la ceea ce ele comportă ca inert și rece. În codul eminescian, marmura presupune, mai totdeauna, coexistența frumuseții cu senzația de frigiditate lunară. Incoerentă deci. Cum adorația implică tensiune, căldură, consonanța cu marmura devine imposibilă. Spațiul erotic stă de aceea, pe o mare întindere, sub semnul amărăciunii de a-și fi îndreptat idealul spre o piatră. Superba Venus valachica poate fi o dată marmură caldă, ochi de piatră ce scînteie, altă dată ca marmura de clară sau de marmură albă, vegheată de îngeri imponderabili, însă marmura indică în final răceală. Ca unul care sugerează o frumusețe hieratică, Luceafărul, astru rece, își desfășoară larg marmoreele brațe. Diafanul aerian, vaporosul selenar, angelicul, rarefierea și alte particularități ca acestea sînt moduri ale idealizării. Spațiul romantic al reveriei eminesciene este unul de dizolvare în văzduhul străbătut de raze. Izvorul, lacul, pădurea sînt martori, prezențe cvasi-muzicale ca la Beethoven ; căprioara, pasărea, albina nu aparțin peisajului obiectiv, ci unui pastel muzical, aerian, adecvat reprezentării simfonice. Lucrurile apar spiritualizate, transferate din contingent într-o zonă a inefabilului ; ființele s-au eliberat de teluric, în timp ce-n spații sună lin cîntarea sferelor, „eternă, nefinită". Dacă regimul diurn

Scanned with OKEN Scanner

e întrerupt de sincope brutale. Doamna mărilor ș-a nopții varsă liniște și somn, luna introducînd pe poet într-un climat de basm, la nivelul inocenței infantile. Aerianul nocturn merge mînă în mînă cu orficul. Sufletul unei moarte străbate litanic a norilor schele, prin ploaie de raze, ninsoare de stele, instalarea progresivă în imaterial fiind o integrare în principiul aerian :

„O rază te-nalță, un cîntec te duce,
Cu brațele albe pe piept puse cruce,
Cînd torsul s-aude l-al vrăjilor caier
Argint e pe ape și aur în aer..."

Tot pe o rază alunecă, în cursa lui astrală, Hyperion, transfigurînd văzduhul cu farmecul lumii reci. Fantome plutesc în spații ca fulgii de ninsori. Ca într-o viziune rafaeliană, sublimul feminin e o pură idealitate, apariție angelică. Sufletele florilor sînt profume. Nu o dată misterele nopții provoacă halucinații : „Iar doi îngeri cîntă-n plîngeri / Pling în noapte dureros"...

Nefiind un poet al amănuntului pitoresc, ci unul de tip reflexiv, purtător de idei, la Eminescu — notează G. Călinescu — universul e „materia în veșnică alcătuire" iar natura „o ființă metafizică", deținătoare de mister [4]). Convertirea spațiului trăit, a peisajului și lucrurilor, într-un spațiu interior, devine fenomen curent. Ce vrea să spună mai clar aceasta ? La poetul codrului și al mării, spațiul concret, vizibil, își prelungește și amplifică sensurile în fantastice oglinzi interioare. Privitorul evoluează liber, în Natură, în Univers, care, din realități externe, se transformă sistematic în componențe ale sufletului. Relațiile variază, firește. Cu toate că implicat în natură, el își ia, detașîndu-se prin reflecție, o distanță interioară, de unde (ca în Adio) pendularea de la Eu la Non-eu, generatoare de lirism meditativ : „Și dacă luna bate-n lunci / Și tremură pe lacuri, / Totuși imi pare că de-atunci / Sînt veacuri..." Aici, fascinația, iluzionarea și „obiectivitatea" merg laolaltă, sugerînd o relativizare a tuturor lucrurilor în raport cu eternul. Fiindcă focul, fenomen de maximă concentrare, polarizează în direcția imediatului, el e un principiu mai puțin adecvat sensibilității eminesciene, orientată hotărît spre infinit.

4) Opera lui Mihai Eminescu, II, Ed. „Minerva", 1970, p. 247.

Scanned with OKEN Scanner

III

Un poet de tip liric-reflexiv cum este Eminescu preferă ca acompaniament al meditațiilor sale curgerea lină a izvorului ori mișcătoarea mărilor singurătate ; forța unui poet de tip dionisiac, emanație a pirosterei, se consumă spectaculos în combustia grăbită. Viziunile unuia sînt alcătuite liniar, geometric, din succesiuni orientate spre cosmic, într-un efort demiurgic de reorganizare armonică ; ale celuilalt sînt descărcările unui febricitant, într-o tensiune apropiată delirului, cu fulgere și lavă îmbulzindu-se, dispersîndu-se radiar în toate direcțiile. Elanul focului, ardența, scînteile care anunță începuturile mișcării, preludiul metamorfozelor, definesc psihologic vîrsta copilăriei, ritmurile alerte. Tumultuosul îmbătrînit va fi, inevitabil, un vulcan stins. Ne-o spune magistral straniul T. S. Eliot, într-un poem celebru, Gerontion, văzînd în prezentul imediat singura realitate, restul fiind absență :

„Iată-mă un moșneag într-o lună secătuită,
(Îmi citește un copil) așteptînd ploaia.
N-am fost niciodată la porțile înfierbîntate.
Nici n-am luptat sub ploile fierbinți..." [5]

Lunarul și acvaticul au la romanticul român temperatura prezentului imediat sau se înscriu prin detemporalizare într-un prezent etern. Dar focul ? Numai favoarea erotică juvenilă se exteriorizează prin flăcări sau aprinde un hiperbolic ocean de foc (Amorul unei marmure, Venere și Madonă), emoția și cuvîntul ivindu-se concomitent, ca la Petrarca sau ca în sonetele lui Shakespeare. Confesiuena din Sara pe deal are inițial un aer spontan : „Sufletul meu arde-n iubire ca para". Euforia pare a ține de un elan aproape irațional, pentru ca în continuare starea de sublim să fie privită lucid. „Focul" (la Racine : flamme) s-a transformat în obiect de meditație : „Astfel de noapte bogată, / Cine pe ea n-ar da viața lui toată ?" Ulterior, idolul va deveni o ființă fără suflet, fără foc, și în consecință, raportîndu-se la ceva consumat, nu mai sugerează arderea. Stării de ardență i se substituie cogito-ul, reculegerea. Pentru mai multă claritate în delimitarea celor două stări, să recurgem la o analogie. Despre opiumul lui Edgar Poe s-a spus că e un opium imaginat : „imaginat înainte, reimaginat după, niciodată

5) Versiune română de Aurel Covaci.

Scanned with OKEN Scanner

scris în același timp" [6]). De cele mai mutte ori, erotica eminesciană — păstrînd desigur nuanțele — apare fie la modul retrospectiv, fie ca viziune ipotetică, astfel că focul nu mai are decît o semnificație emblematică. A devenit un simbol, nu departe de baudelaireanul feu clair qui remplit les espaces limpides, principiu purificat dans l'air supérieur (Elévation). Angelicul și demonicul se situează la egală distanță de un asemenea foc de crepuscul, opus ca intensitate focului-voluptate al începutului. „Te vedeam cu a mea minte" — sună un vers decupat dintr-o postumă (Basmul ce i l-aș spune ei), ilustrînd în ce măsură focului i se suprapune o imagine spiritualizată : una cosa mentale. Nu poetul, ci iubita din Replici, scînteietor poem din 1869, cu frăgezimi petrarchiste, aduce sub vălul cochetăriei un influx al focului. Infinitul se confruntă cu finitul, celestul cu pămîntescul :

POETUL

„Tu ești o undă, eu sunt o mare,
Eu sunt un țărmur, tu ești o mare,
Tu ești o noapte, eu sunt o stea —
iubita mea.

IUBITA

„Îți par o noapte, îți par o taină
Muiată în pala a umbrei haină,
Îți par un cîntec sublim încet —
iubit poet ?
O, tot ce-i mistic, iubite barde,
În acest suflet ce ție-ți arde,
Nimica nu e, nimic al meu —
E tot al tău".

Tîrziu, într-o Odă (în metru antic), pretext de evaziune într-un spațiu mitologic, pretext de analogii de asemenea, focul și combustia apar ca principii ale destinului. În acest caz, oda e de fapt o meditație asupra condiției umane. Selenar, abstras din contingeet, mai degrabă spectator decît actor, poetul își

6) Gaston Bachelard, La Poétique de la réverie, 1961, p. 146.

Scanned with OKEN Scanner

contemplă suferința dureros de dulce (aliaj paradoxal de trăsături contrarii — un oximoron), stare de amorțire existențială comunicată cu o voce aproape neutră. Vocea poetului e aici, nici vorbă, o voce a Umanității, proiectîndu-se pe un orizont de eternitate. Romanticul încearcă să-și potrivească masca unui clasic, punînd în locul tensiunii individuale o conștiință acomodată cu normele generale. Focul și Apa, care se cheamă reciproc pentru stabilirea unui echilibru, se constituie în însemne, simboluri ale unei ecuații fără soluție, ceea ce face ca tonul odei eminesciene să aibă în subtext afinități cu reacțiile modernilor de astăzi :

„Jalnic ard de viu chinuit ca Nessus,
Ori ca Hercul înveninat de haina-i ;
Focul meu a-l stinge nu pot cu toate
Apele mării.

De-al meu propriu vis, mistuit mă vaiet,
Pe-al meu propriu rug, mă topesc în flăcări...
Pot să mai renviu luminos din el ca
Pasărea Phoenix ?"

Gheața simbolizează un regim al insensibilității, revărsînd o teroare confuză. E un nonsens să se vorbească de statornicia iubirii ori de statornicia părerilor de rău, cînd nici astrele nu ies de sub legea morții iar focul poartă în sine germenii unui sfîrșit inexorabil. Nici o iluzie în acest sens, filosofează sceptic cugetătorul din Scrisoarea I, cu priviri dilatate, obișnuite cu vastitatea :

„Soarele, ce azi e mîndru, el îi vede trist și roș
Cum se-nchide ca o rană printre norii întunecoși,
Cum planeții toți îngheață și s-asvîrl rebeli în spați".

Astralul intră la Eminescu în categoria metaforelor obsesive și obsesiilor tematice, revelînd prin analogii o lume în care pateticul și tragicul se „depersonalizează" prin tratare extensivă, în frescă. Frigiditatea extatică a Luceafărului aparține unei lumi de dincolo de bine și de rău. Distanțe astronomice atenuează ecourile stinsei iubiri :

Scanned with OKEN Scanner

„De cite ori iubito, de noi mi-aduc aminte,
Oceanul cel de gheață mi-apare înainte :
Pe bolta alburie o stea nu se arată,
Departe doară luna cea galbenă – o pată...“

IV

André Maurois așeza existența lui Shelley sub semnul apei (prima soție a acestuia și el însuși mor înecați) iar pe aceea a lui Balzac sub semnul titanismului : Promethée ou la vie de Balzac. *În literatura română, Sadoveanu admiră deopotrivă solemnitatea munților și tihna Deltei. Blaga e cu prioritate alpin. Despre „marea întîlnire cu Muntele“, poetul a lăsat, dealminteri, o confesiune memorabilă : „Dincolo de ceea ce îmi arăta, Muntele mai era firește și altceva. Muntele mai era ursul și mistrețul, ursul care, precum îmi închipuiam, putea să-ți iasă în cale la fiecare pas (...) și mistrețul albăstrui, mătăhălos (...) Muntele mai era vipera cu semn în frunte, ce stă la pîndă, arămie, prin pietrele bătute de soare, sau, întunecată, prin tufele de afin. Purtat de ochi și de închipuire, mă pătrundeam, cu și fără fabulație, prin toți porii, de vraja și primejdia Muntelui“ [7]). Eminescu nu pare sedus de munții neclintiți, decît în măsura în care (ca în* Miradoniz) *ei duc spre basm, spre arhetipuri și mister. În genere, poetul nu e atent la reprezentări, ci la semnificații. Zîna Miradoniz locuiește într-un palat cu „colonade“ de munți. Florile, „ca arbori-s de mari“, fluturii au aripi de „curcubău“, pe „mîndre plaiuri“ se văd cărări cu „pulbere de-argint“. La sălașul alpestru al zeilor Daciei (din* Memento mori), *se merge pe „scări de negre stînci“, împrejmuite de păduri imense :*

„Și din cupe beau aurore cu de neguri albe spume,
Pe cînd mii de fluvii albe nasc în umbră și răsun...“

Pentru Eminescu, muntele semnifică mirificul, sublimul inaccesibil, abandonul „într-o dulce și umbroasă, viorie atmosferă“. Pe „drum de nouri“, Zamolxe mînă „caii lui de fulger“, înfruntîndu-se cu Jupiter ; natura toată participă simbolic : „munți se clatin, ceruri tremur, marea moare“. Acela care vrea să dezlege enigma vieții trebuie să urce spre muntele magului călător în stele, în locuri cu „piatră detunată“, pentru a măsura

7) Hronicul și cîntecul vîrstelor, 1965, p. 56.

Scanned with OKEN Scanner

de sus lumea din văi : freamătul teatrum mundi... În măsura în care muntele înseamnă acumulare, concentrare de forțe tainice, el este, prin verticalitate, o cale de a transcende spre firmament și de a trăi într-un univers al miracolelor. Apa implică ideea de trecere, de desfășurare. Acvaticul fiind regimul ondulației materiei. La Eminescu izvorul, riul și marea simbolizează o rotire în trei timpi, metamorfoza stadiilor existenței. Că eternitatea e o succesiune de stereotipii, repetiție în cerc închis, stă mărturie valul, semn al mobilității perpetue : „Se pare cum că alte valuri / Cobor mereu pe-același vad, / Se pare cum că-i altă toamnă, / Ci-n veci aceleași frunze cad... Deși apa e undurire, acompaniament muzical sau plinset cu rezonanțe metafizice și nu principiu al stabilității tonice, acvaticul favorizează nu o dată uitarea de sine sau cel puțin acceptarea unui destin. Luna, plutind enigmatică, peste „indiferența, solitara mare", marchează ritmurile unui orologiu universal, de sub a cărui lege nimeni nu poate scăpa. La Baudelaire găsim metafora simbolică fluviu de uitare (Les Phares), apropiată ca timbru de un eminescian fluviu al cîntării. Uitarea, la Eminescu, devine cîntec, dar să ne reamintim că în Memento mori sîntem în plină mitologie, ca în acest tablou al unei Dacii feerice :

„Prin pădurile de basm trece fluviul cîntării.
Cîteodată între codri el s-adună, ca a mărei
Mare-oglindă, de stînci negre și de munți împiedecat
Și-un gigantic lac formează, într-a cărui sîn de soare
Curge aurul tot al zilei și îl împle de splendoare..."

În momente de plenitudine afectivă de alt gen, cîntecul omului nu se sustrage tristeții difuze. O stare sufletească individuală : „Sara pe deal buciumul sună cu jale", apare cu reflex al materiei ce se naște în durere : „Apele plîng, clar izvorînd în fîntîne..." E un plîns surdinizat ce însoțește trecerea, căci în același timp „luna pe cer trece-așa sfîntă și clară", „nourii curg", „stelele nasc umezi", toate sugerînd prin convergența efectelor o halucinantă mișcare interioară. Există momente de excepție ? Erotica e — cum am subliniat — un mod al uitării, însă doar în frîntura unei secunde. Numai în fantastic, timpul are alt curs. Un personaj mitic, Luceafărul, dezvăluie „copilei" din poem mirajul unui somptuos subacvatic : „Colo-n palate de mărgean / Te-oi duce veacuri multe, / Și toată lumea-n ocean / De tine-o să asculte..." Prezențe feminine lîngă murmur de izvor, lîngă lacul codrilor albastru, lîngă ale riurilor ape, ce sclipesc fugind în ropot, abat momentan atenția (în cadrul reveriei somnolente)

Scanned with OKEN Scanner

de la conștiința trecerii timpului. În instrumentația comunicării luna și apa, potențate prin repetiție, intră ca elemente muzicale, asociate șoaptei magice :

„Să plutim cuprinși de farmec
Sub lumina blîndei lune –
Vîntu-n trestii lin foșnească
Undeloasa apă sune !"

Principiu al genezei, imperiu din care „răsare luna liniștit", materie din care ia înfățișare umană Luceafărul, apa introduce pe poet în nemărginit, în necunoscut și etern. Mai exact, într-o infinită istorie în spirit, cu perspective metafizice. Coborîrea apelor (titlu de sonet) exprimă concis curba existenței. Izvoare cîntărețe vor deveni în final, în mod inevitabil, fluvii obosite :

„Pân'ce urnindu-se în marea-amară
– Ca fluviu mîndru, ce-ostenit mugește !
Al tinereții glas de mult ultară..."

V

Luate în accepțiune simbolică, principiile cosmogonice ale mitologiilor arhaice se întrepătrund într-o largă mișcare osmotică, traducînd, în ciuda crizelor omului, armonia universală. Între subparticulele universului mic și lumea astrelor, între valurile mării și ale timpului, între oscilațiile de la vis la realitate, omul are conștiința unității originare. Eminescu revine patetic la sensurile originare ale cuvintelor, încît pămîntul, aerul, focul, apa, oricîte vibrații tragice ar avea în subtext, se unifică în fermecătoare picturi senine, departe de ceturile faustice. Spectacolul crepuscular din Coborîrea apelor i se opune o mișcare ascendentă, gravitația către astral. Extazul, de scurtă durată, îl întreține dragostea, ca în acest fragment de simfonie :

„O, ascultă numa-ncoace,
Cum la vorbă mii de valuri stau cu stelele proroace !
Codrii negri aiurează și izvoarele-l albastre
Și luceferii ce tremur așa reci prin negre cetini,
Tot pămîntul, lacul, cerul... toate, toate mi-s prietini..."

Scanned with OKEN Scanner

Între subiectiv și obiectiv, barierele se șterg, dualismul Eu–Univers e depășit și atunci poetul se apropie de categoria apolinicului. Retras din societate, într-un anumit moment istoric al acesteia, el găsește compensație asociind exilului său interior, marea, pădurea, firmamentul, instalîndu-și stihiile în propria experiență. Fragmentele lumii își încetează solicitările contradictorii iar deasupra lor și dincolo de învălmășeala regnurilor se profilează o coerență cuceritoare, justificînd bucuria de a exista. Statistic, luna, marmura, teiul, apa revin în sute de asociații. Sînt obsesii. Prin Eminescu, șoapta, aurul, amintirea, codrul bolta, domolul, blîndul, dulcele și celelalte se încorporează în poetica sadoveniană. Cei doi sînt fețe complementare ale aceleiași sensibilități contemplative orientată spre natură. Codrul și apa deoparte, luna și stelele de alta au devenit, prin dragoste, prin durere și moarte, instrumente de inițiere în misterele universului. Structura poeziei emiensciene aparține tipului romantic (ceea ce nu exclude sunetele apolinice). Sentimentele, întrebările, răspunsurile confirmă, sub masca individualului, atitudini larg umane. Rezonanțele lirice sînt profund românești. Nimeni nu ne-a revelat pînă astăzi nouă înșine mai strălucit ca Eminescu !

CONST. CIOPRAGA

Scanned with OKEN Scanner

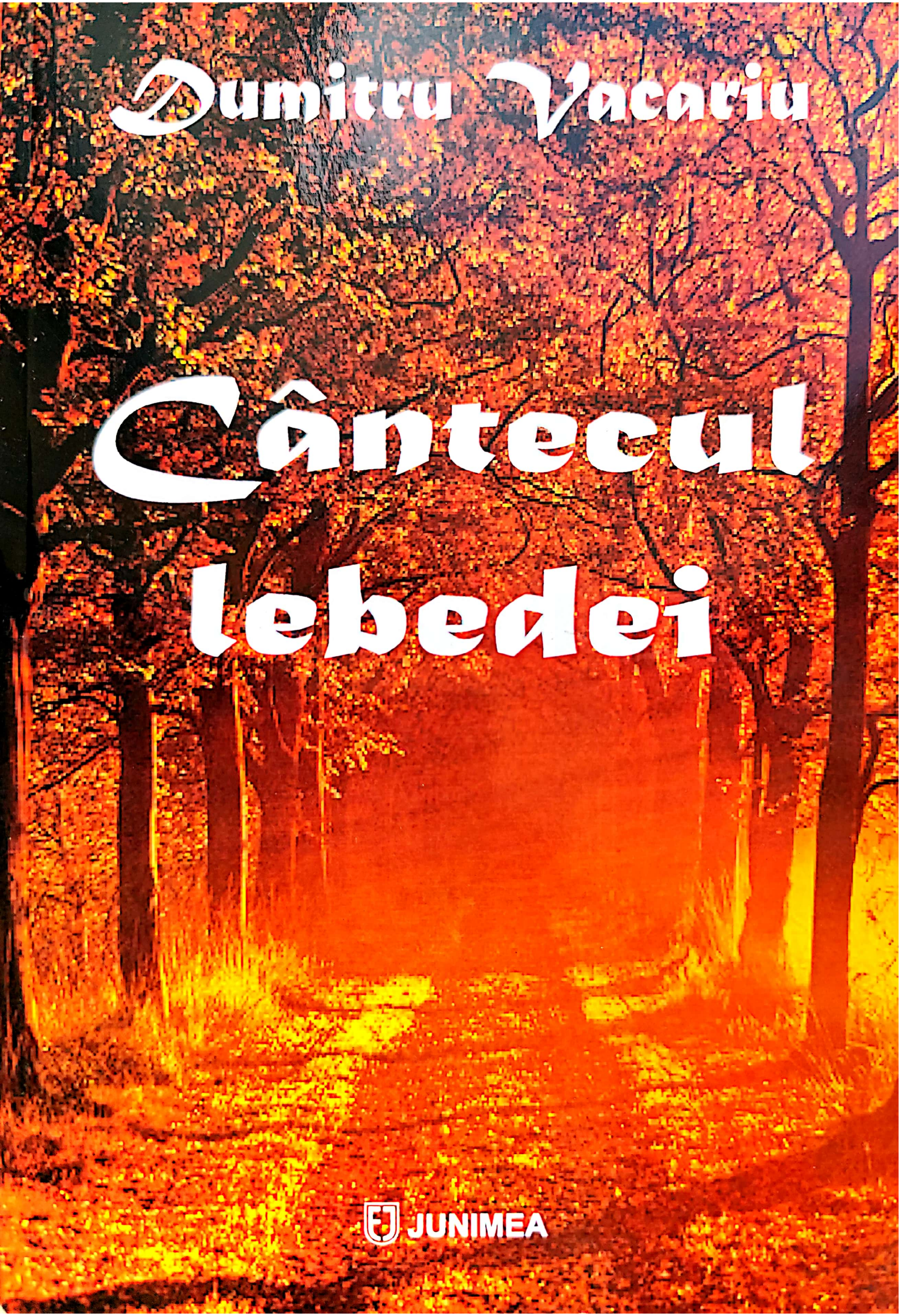

Scanned with OKEN Scanner

În loc de prefață

O lebădă albă plutește ca o lumină blândă pe undele lacului meu…

Iar undele se răspândesc dinspre răsărit către apus, când tulburi și viforoase, aidoma dorurilor neîmplinite, când senine și liniștite, aidoma unor speranțe.

Pe undele de pe lacul meu plutește lebăda albă a speranțelor ucise de amurg. Iar pe luciul unduitor al apelor rămâne dăinuind cu dungi multicolore numărul optzeci. E semn că pe apele lacului plutește cea de a optzecea lebădă a existenței mele.

Și se pregătește să cânte…

AUTORUL

Scanned with OKEN Scanner

Lasă-mi tăcerile libere, dragostea mea

„Cântecul lebedei” adună, într-o antologie de autor, poeme mai vechi lângă câteva zeci, inedite şi, mai ales, „miezul” fierbinte din cea mai valoroasă carte de versuri a prozatorului Dumitru Vacariu: *„Psalmii fiului rătăcitor”*, care reprezintă fără îndoială, punctul cel mai înalt, valoric, al liricii autorului. Parabolă în proză, complex simbolic în poezie, fiul rătăcitor este ceea ce aş numi metafora obsedantă a literaturii lui Dumitru Vacariu, în poezia din *„Cântecul lebedei”*, dar şi în proza din *„Porumbeii albaştri. Spovedania unui adolescent din veacul tristeţii”*, *„Fiul meu. Parabola apocalipsei roşii”*, *„Ochii viperei”*, *„Poteci fără întoarcere”*, *„Praznicul orbilor”*. Înainte de toate, şi în ceea ce are mai semnificativ în ordinea valorii estetice, poezia din *„Cântecul lebedei”* este una a sentimentului religios; o necontenită căutare a lui Dumnezeu, o continuă revelare a Divinităţii pentru a o pune în cauză şi pentru a se pune în cauză pe sine, fiinţa aflată în faţa necunoscutului şi a misterului insondabil – aceasta este poezia lui Dumitru Vacariu din elegiile şi psalmii antologiei. Răzbat aici tonuri ale psalmilor arghezieni, „cântări” specifice psalmilor lui Dosoftei, dar şi ecouri din „mistica” lui Claudel, pentru a păstra referinţele printre poeţi şi între hotarele poeziei. Cărţi precum *„Cântecul lebedei”* răspund unui gust literar şi, în mod cert, unei anume sensibilităţi a omului de azi care (re)descoperă, între altele, sentimentul religios. Pe un asemenea cititor îl interesează, în poezia lui Dumitru Vacariu, *examenul condiţiei umane*, al fiinţei care vieţuieşte fără a avea acces la orizontul destinului; sau poate – sugerează poetul – destinul său e chiar nefericirea şi suferinţa, uneori, peste marginile suportabilităţii: această explorare începe şi se termină astfel, pe

Scanned with OKEN Scanner

potecile întunecoase de lângă poienile luminii: „Târziu te-am întâlnit, Iisuse.../ Te-am căutat întreaga viață/ în altare, în cuvinte, în rugi plânse, /chiar şi atunci când te alungam în minciună./ Târziu te-am descoperit, Iisuse.../ Doream binele celor din jurul meu/ şi mă doream şi pe mine făurar de bine./ Din îngemănarea acestor două dorințe/ te-ai născut Tu,/ ca un pui de cerb cu ochi de luceferi./ Cuvântul Tău, pe care abia atunci/ l-am cunoscut cu adevărat,/ mi te-a dezvălui în toată dumnezeirea Ta/ în cea mai feerică poiană de lumină: IUBIREA".

Spațiul poetic al acestor texte din *„Cântecul lebedei"* asociază „întâlnirea" cu Iisus şi credința cu universul purității şi candorii: în copilărie, în vârsta de aur se regăseşte comuniunea în gând cu Iisus: „Îți mai aminteşti de copilăria noastră, Iisuse?/ Cât de frumos ne jucam împreună/ şi cât de cinstit credeam unul în altul!/ Dincolo de joacă ne-am despărțit/ învinuindu-ne unul pe altul/ şi strigându-ne de departe:/ - Ba tu!/ - Ba tu!/ Ce trist au răsunat după aceea strigătele noastre!/ Şi cât am rătăcit apoi prin pustiu/ căutându-ne unul pe altul!/ Acum zadarnic încerc să te mai caut, Iisuse.../ Unde te-ai ascuns?/ Nici măcar în copilărie nu te mai descopăr.../ Or, poate, unul dintre noi a murit/ de mult...de mult.../ Chiar de te-aş întâlni din nou pe drum, Iisuse,/ şi m-ai chema iar la joacă,/ aidoma ca-n copilărie,/ n-aş mai putea crede în tine!/ Ne-am înstrăinat atât de mult unul de altul,/ încât am şi uitat cum se numeau/ jocurile noastre de copii, Iisuse...". Copilul care trebuie apărat, iedul abia venit pe lume „şi care iese în calea lupului flămând/ crezând că-i mama lui", rândunelele copilăriei sânt alte „figuri" ale *pruncului* unde se adună ființa interioară şi Iisus regăsit de acesta. Prin contrast, vârsta de fier a trădării, dar şi a pocăinței, a (re)convertirii, cu invocarea numelor biblice care le semnifică, de la negustorul din templu, Ana şi Caiafa, până la Maria din Magdala, Lazăr, Petru şi Saul, devenit Pavel. Eul poetic însuşi se plasează într-un punct de origine al indiferenței şi lipsei de

Scanned with OKEN Scanner

reacție („Nu mai iubesc pe nimeni, Doamne.../ Dar sunt fericit că nici nu mai urăsc pe nimeni..."), pentru a se ipostazia, apoi, în ostaşul roman care Îl străpunge cu lancea: „Tu m-ai iertat, Iisuse.../ Mi-ai spus-o când încă mai erai pe cruce/ şi-i cereai Tatălui Ceresc/ să treacă de la Tine paharul suferințelor,/ iar eu mă pregăteam să te străpung cu lancea...". Acestui om al vârstei de fier, Dumnezeu îi pare al oamenilor surpați în tristețe, al adolescentului din veacul acesteia, cum scria prozatorul în *„Porumbeii albaştri"*.

O radiografie lirică a unei lumi surpate în dezabuzare, ură şi dezbinare putem citi în multe din poemele antologiei, în felul cum cărțile de proză erau nişte documente ale memoriei colective; o lume stăpânită, atunci şi acum, de torționari („Torționarii tăi şi ai mei/ ştiu ce fac, Iisuse,/ încă de dinainte ca Adam şi Eva/ să guste din pomul oprit/ şi n-au aşteptat decât iertarea/ cerută de Tine Tatălui Ceresc/ pentru a se înmulți în răutăți,/ în chinuri tot mai cumplite/ şi în crucificări nenumărate..."; poetul e urmărit permanent de experiența temniței: „Cine va putea măsura vreodată, Doamne,/ numărul exact al paşilor/ bătuți de un deținut singuratic,/ într-o celulă întunecată şi rece,/ în care zilele, nopțile şi chiar anii/ de dor, teroare şi zbucium/ devin eternitate a suferinței?"), uniți în rău şi ură, cu *oameni vânzători de oameni* al căror prototip rămâne, desigur, Iuda: un Iuda, însă, altfel decât în Evangheliile canonice: poetul din *„Cântecul lebedei"* aduce imaginea necanonică a lui Iuda căruia i s-a indus gestul vânzării pentru a împlini Scriptura. Ideea nu e nouă; ea se regăseşte, de altfel, în câteva evanghelii, inclusiv în *„Evanghelia după Iuda"*, care au circulat în primele secole ale creştinismului. Iată, la poetul de astăzi: „Ştiai că te voi vinde, Doamne al meu.../ Tu însuți ai spus-o,/ la Cina cea de Taină,/ privind în sufletul fiecăruia/ cu tristețea osânditului fără scăpare.../ Ştiai că te voi vinde, Doamne.../ De ce a trebuit să fiu eu cel sortit vânzării?/ Pretutindeni şi mereu urmatu-Ți-am paşii/ şi cuvântul fără tăgadă, iar Tu ştiai/ că mă închin cu adevărat Ție/ ca fiului lui

Scanned with OKEN Scanner

Dumnezeu.../ De ce m-ai lăsat să Te văd, Iisuse al meu?/ Nu căința că Te-am vândut/ mă ține ascuns mereu în umbră,/ ci nedreptul blestem/ că eu aș fi unicul Tău vânzător...".

Omul poeziei lui Dumitru Vacariu este *problematic*; întreabă, explorează mereu „pajiștile îndoielii", exclamă când i se pare că ajunge la o certitudine, adoptă *religia iubirii*, caută „poienile de lumină" ale visului, în copilărie sau în Raiul închipuit; iată portretul acestuia: „Fiecare om ascunde în adâncul sufletului/ o temniță clădită din regrete./ Acolo este uneori prins și încătușat/ de lanțurile aducerilor aminte/ și se lasă biciuit/ de întrebările felului său de a fi/ de atunci când ar fi putut fi altul/ și n-a reușit să fie...". Dincolo de certitudini și îndoială e o altă geneză, a luminii și speranței, a capătului rătăcirii: „A răsărit din ochii mei/ blând și nesfârșit ca dorul.../ Departe, la marginea privirii, câmpul a devenit cer./ Acolo l-am zărit pe Dumnezeu/ Se scălda în zori de baladă,/ gol ca lumina,/ tremurând sub roua speranțelor/ și întinzând brațele spre fericire.../ Din ochii săi răsăreau fire de iarbă,/ flori, doruri, cântece, jocuri de copii/ și lanuri nesfârșite./ Când s-a ivit soarele/ și-a lipit palmele ca pentru rugăciune/ și a șoptit luminii:/ «Bună dimineața»/ - Doamne, cui te rogi? L-am întrebat nedumerit./ - Oamenilor buni, mi-a răspuns Dumnezeu./ Ei m-au creat."

Lângă psalmi, Dumitru Vacariu adună în *„Cântecul lebedei"* elegii care continuă, însă, temele și motivele poeziei sentimentului religios, dar și o explică într-un fel particular. Cine e, așadar, fiul rătăcitor, protagonistul liric al psalmilor? E ființa care se întoarce, uneori, prea târziu pentru a se mai sacrifica vițelul cel gras („De ce să tai vițelul în zadar,/ când sunt la fel de trist și-nsingurat?", se întreabă poetul), poate fi Ulise „uitând mereu Itaca și Olimpul": e, în fapt, un simbol al întoarcerii, al drumului înapoi și al efortului de a se regăsi pe sine și vârsta de aur a candorii, purității, lipsei păcatului și comuniunii cu Iisus: în copilărie: „În fiecare noapte mă reîntorc în copilărie.../ Luna mă cheamă albastru/ din vârful brazilor,/

Scanned with OKEN Scanner

spiriduşii privirilor aleargă/ peste zăpezile netopite,/ imaculate ca dorința de a zbura în soare.../ Mă cufund în bulboanele primelor spaime,/ tresar la strigătul mamei/ dantelat peste ani, nedumeriri şi triste ți/ şi încerc să uit că poate azi, ori mâine,/ voi fi şi eu un strigăt/ căutându-mă printre amăgiri...". *Topos*-ul poeziei lui Dumitru Vacariu este *pădurea*, cu toate ale sale: potecile pustii sunt „strâmbe, oarbe, fără începuturi şi fără întoarceri", poienile (ale luminii, în psalmi, albe, în elegii) al căror hotar e totdeauna visul, luminişul „întâiului vis", plopii, brazii, arțarii, pajiştile şi, deasupra, zborul cocorilor. Pădurea e speranța, dar şi adăpostul bestiarului cu sete de sânge, dar şi locul care se surpă: „O grămadă de îngrăşăminte chimice,/ câțiva pomi uscați,/ o mocirlă cu imense pete de păcură,/ un tractor ars,/ un schelet de câine,/ o pasăre care nu-şi mai poate lua zborul,/ un şarpe încolăcit pe propriul său cap,/ o turmă de pietre,/ o dună de nisip mişcător,/ anvelope, ambalaje de plastic,/ un borcan spart pe eticheta căruia scrie/ «ardei în oțet»,/ iată aleea pe care te-am aşteptat/ şi te aştept mereu rugându-mă să nu mai vii...".

E pădurea din părțile Neamțului, trecută în subconştient şi, apoi, în vers, prin filtrul poetului. Chiar şi erosul se asociază acestei „figuri" lirice dominante în *„Cântecul lebedei"*: „lasă-mi tăcerile libere, dragostea mea,/nu coborî în ele tristețea unui răsărit prea târziu.../ Poate frunzele arțarilor îți vor spune mai multe/ şi te vor legăna în amăgirile lor ispititoare./ Lasă-mi căile spre tine la fel de închise/ ca dorurile mele./ Dăruieşte-mi marea de aur a apusului/ unde să-mi îngrop ultimul cântec/ şi de te voi mai chema vreodată/ de dincolo de tine,/ de lume, de mine.../ Lasă-mi tăcerile libere, dragostea mea,/ tăcerile pădurilor mele/ cu singurătăți şi abisuri...": în lumina amurgului, departe de asprimea patimilor, lin şi definitiv ca zborul cocorilor, recuperând muzica tristă a stingerii şi (pe)trecerii: „Vin/ din/ lin/ de senin/ ca un roi/ de apoi/ dangăte,/ dangăte,/ plin de suspin,/ un amin/ pentru noi/ amândoi.../ Dangăt de dangăt/ se leagă,/ se-ncheagă,/

Scanned with OKEN Scanner

vibrând/un suspin/ murmurând/ un amin/ pentru noi/ amândoi.../ Dang/ din/ lin/ bang/ fremătând tot mai trist/ ca un cânt/ de mormânt.../ Bing,/ bang,/ bing/ se aprind/ şi se sting/ şi se frâng/ şi ne plâng.../ Dangăte,/ dangăte,/ dang,/ bing,/ bang...". Sunt şi altfel de elegii în această carte, cum cele care evocă un spațiu geografic, al copilăriei, filtrat prin conştiința artistică; în *„Vis cu poieni"*, de pildă: „Astă noapte am poposit din nou/ în poiana copilăriei./ Focul stelelor ardea în vatra infinitului,/ iar flacăra mă ispitea/ spre urcuşuri astrale.../ Mă întreb de ce mă bate gândul uneori/ să plec în amurguri şi zori/ departe, tot mai departe,/ într-o lume aparte...?/ Oare peste ce oameni voi da/ pe alte planete?/ La fel de răutăcioşi şi meschini,/ la fel de sadici şi haini,/ la fel de veroşi, de hrăpăreți şi laşi,/ la fel de mincinoşi şi ucigaşi/ aidoma lumii mele?/ Atunci ce rost mai are/ să visez la stele?/ De aceea m-am hotărât cu jurământ/ să rămân om al acestui pământ,/ iar mormântul să mi-l sape/ rândunelele şi cocorii/ în poiana de minune a copilăriei...".

Psalmii şi elegiile din *„Cântecul lebedei"* sunt alte spovedanii ale unui adolescent din veacul tristeții; adevărate, interogative, penetrante, restituind profilul interior al unui scriitor care se naşte din tăgadă pentru a se împlini în credință.

Ioan HOLBAN

Scanned with OKEN Scanner

Dacă...

Ce păcat că pământul e rotund!
Dacă ar fi fost plat şi nesfârşit,
m-aş fi tot dus pe el necontenit
până la hotarul dintre lumină şi întuneric...
Eu cred că la acel hotar
m-aş fi oprit o clipă doar
să-ntreb pe ultimul găsit
de-s la apus ori răsărit –
ori...n-aş mai întreba nimic
şi m-aş opri să mor un pic...

Poate în moarte voi uita
tot ce-am trăit în viaţa mea
tot ce-am iubit sau am urât,
tot ce-am pierdut crezând în vise,
şi-aş blestema cu scrâşnet greu
tot răul altora şi-al meu.

Scanned with OKEN Scanner

Pasărea umbrelor

În fiecare noapte mă reîntorc în copilărie…
Luna mă cheamă albastru
din vârful brazilor,
spiriduşii privirilor aleargă
peste zăpezile netopite,
imaculate ca dorința de a zbura în soare…

Mă cufund în bulboanele primelor spaime,
tresar la strigătul mamei
dantelat peste ani, nedumeriri şi tristeți
şi încerc să uit că poate azi, ori mâine,
voi fi şi eu un strigăt
căutându-mă printre amăgiri…

Scanned with OKEN Scanner

Spovedanie

Ajută-mă, Părinte, să-mi recunosc
toate păcatele, făcute cu voie
sau fără de voie…
Dar putea-voi, oare,
Să le recunosc pe toate câte sunt?

Ajută-mă să-mi descopăr
toate ascunzişurile sufletului,
toate cotloanele
cu taine de ruşine şi amar…
Ajută-mă, Părinte Sfinte, să…
Dar putea-voi, oare?

Eu cred, uneori, că sunt un om bun, Părinte,
sunt milos,
plânge ca o babă pentru orice clipă ucisă,
dau, când pot, săracilor,
şi câțiva bănuți copiilor sărmani,
arunc firimituri câinilor şi porumbeilor
şi mai fac şi alte binefaceri…
Dar când mă gândesc la toate tainele
înmormântate în suflet,
la toate cele care nu se pot spune,
la ulcioarele cu ură pe care am scris
cu litere mari APĂ POTABILĂ,
la cupele cu venin şi dispreț
cu dedicația *prietenilor mei*
dragi şi stimați,
la câte săgeți otrăvite am îndreptat
împotriva *celor mai buni prieteni…*

Scanned with OKEN Scanner

Când mă gândesc la cât am hulit,
cât am urât şi am blestemat,
când mă gândesc la …Doamne,
dacă nici în gând nu le pot spune pe toate,
cum aş mai putea, oare, să mă spovedesc
cu adevărat?

Sunt un biet păcătos, Părinte,
ce rost mai are să-ți înşir
toate păcatele?

Şi chiar dacă bunul Dumnezeu
mi le-ar ierta,
plictisit să asculte
de la fiecare păcătos
aceleaşi destăinuiri,
nu mă pot ierta eu, Părinte,
aşa că…

Scanned with OKEN Scanner

*

Târziu te-am întâlnit, Iisuse…
Te-am căutat întreaga viață
în altare, în cuvinte, în rugi plânse,
chiar şi atunci când te alungam în minciună.

Târziu te-am descoperit, Iisuse…

Doream binele celor din jurul meu
şi mă doream şi pe mine făurar de bine.
Din îngemănarea acestor două dorințe
te-ai născut tu,
ca un pui de cerb cu ochi de luceferi.

Cuvântul tău, pe care abia atunci
l-am cunoscut cu adevărat,
mi te-a dezvăluit în toată dumnezeirea ta
în cea mai feerică poiană de lumină: IUBIREA.

Îți mai aminteşti de copilăria noastră, Iisuse?
Cât de frumos ne jucam împreună
şi cât de cinstit credeam unul în altul!

Dincolo de joacă ne-am despărțit
învinuindu-ne unul pe altul
şi strigându-ne de departe:
— Ba tu!
— Ba tu!
Ce trist au răsunat după aceea strigătele noastre!

Scanned with OKEN Scanner

Şi cât am rătăcit apoi prin pustiu
căutându-ne unul pe altul!
Acum zadarnic încerc să te mai caut, Iisuse…
Unde te-ai ascuns?
Nici măcar în copilărie nu te mai descopăr…
Or, poate, unul dintre noi a murit
de mult… de mult…

Scanned with OKEN Scanner

Cântec în exil

Hai, prietene, vino să trăim minunea
cântecului revărsat din inima deschisă…
Râzi şi ridică braţele până-n pretutindeni,
poate prinzi între ele dragostea
frumoaselor rătăcite din amăgirile noastre…

Şi de va fi să gustăm şi un ulcior de vin,
cu licăr sângeriu de fragă şi păcat,
vom plânge amândoi, fără cuvinte,
cu capul rezemat de-o melodie,
ori de-o privire ce-a rămas aprinsă
în lăstărişul dorurilor noastre…

Scanned with OKEN Scanner

Psalm în zori

Bat clopotele dimineții în ape și ferestre;
Se trezește din adâncuri soarele.
— Bună dimineața, maestre!

Depărtările își scutură covoarele
și îl așteaptă să păşească pe ele
spre inimile trecătorilor…

De pe culmi coboară împodobite
miresele zorilor
să culeagă flori albe și roze
din visele copiilor…

— Fiți binevenite pretutindeni, bucuriilor!
Clipele să încremenească acum în zbor,
nuferii chemărilor să se deschidă
pe întregul pământ ,
căci vă spun tuturor, prieteni: mi-e dor
să râd întreg,
să iubesc și să cânt
sub raze de soare!
Nu mai vreau umbre,
nici ape tulburi și otrăvite,
nici cumplitele amenințări ale urii,
ale corbilor cu ochi de întuneric
și ale celor care nu se închină
la visele copiilor în zori
și la crucea suferinței
și dragostei lui Hristos…

Scanned with OKEN Scanner

Cantonul părăsit

Trăiau, cândva, aici
un pădurar cu draga lui…
Veniseră din alte lumi, pesemne,
că satul le spunea că-s venetici
şi că ascund o taină…

Cine-or fi fost? …
De unde-or fi venit?…

Eram copil pe-atunci
şi-n drumul meu spre lunci
treceam adesea pe la poarta lor.
Şi uneori aveam noroc
să-l văd pe pădurar plecând
către adâncul codrilor…
În poartă sta, proptind minuni,
Frumoasa zorilor, cu ochii
deschişi ca largul de genuni…
Era iubita…sau soţia…sau…
Sau, poate, toată viaţa lui.

N-am mai văzut nicicând, niciunde,
doi ochi mai înfocaţi ca zorii;
lumina lor putea pătrunde
întregul infinit…
Nici Dumnezeu, de-a fost femeie,
n-ar fi putut avea atâta har!
Din ochii ei doar o scânteie
ar fi făcut pământul jar

Scanned with OKEN Scanner

şi-l urmărea pe pădurar
plecând spre-adâncuri de păduri…

Era o taină viaţa lor…
şi nimeni n-o putea pătrunde…
Că el ar fi coborâtor
Din neam venit de nu ştiu unde.
Se tot zvonea…
Dar despre ea
nu se spunea nici un cuvânt,
de parcă-ar fi venit din cer
sau din străfunduri de pământ.

Din rănile războiului
curgeau mereu, mereu noi taine…

Dar într-o noapte, se spunea prin sat,
o dubă s-a oprit la poarta lor,
o dubă neagră ca un vis spurcat
purtând în ea alai ucigător.

A doua zi, cantonul sta pustiu,
cu poarta şi cu uşa larg deschise,
iar pădurarul şi cu draga lui
plecaseră să locuiască-n vise…

Cine au fost? Nu ştiu nici azi
şi nici de ce cantonul părăsit
îşi plânge taina codrilor de brazi.
Şi-i tot mai singur şi mai năruit…

Scanned with OKEN Scanner

UNELE CONSEMNĂRI REFERITOARE LA CREAȚIA LITERARĂ A AUTORULUI

„Trecerea într-un registru nou de creație, după câteva narațiuni şi piese pentru cei mici, nu-l stânjeneşte pe autorul acestei narațiuni istorice nici în punctele ei mai delicate privind semnificarea prin evenimentul povestit. El construieşte degajat o narațiune rotundă, vie, palpitantă, cu implicații parabolice şi dramatice..."

Ion APETROAIE,"Cronica", nr. 27, 1984
(„Vornicul Țării de Sus", Editura „Junimea", Iaşi, 1984)

„Autorul acestui roman scoboară dintre marii noştri povestitori (Neculce, Creangă, Sadoveanu, având evidente înclinații pentru spumosul şi rostogolitorul verbia) cu oralitățile căruia ne-a cucerit (sigur tot un moldovean) – Calistrat Hogaş."

Virgil CUȚITARU, „Cronica", nr. 37,
1987, („Drumuri ingenui" despre romanul „Poteci fără întoarcere", Editura „Ion Creangă", Bucureşti, 1987)

„În anul 1956, un grup de studenți de la Universitatea „Al. I. Cuza" a hotărât ca în anul următor să organizeze la Iaşi şi Putna sărbătorirea a 500 de ani de la urcarea pe tronul Moldovei a lui Ştefan cel Mare. Grupul inițiatorilor a fost format din studenții Aurel Popescu, Al. Zub, Dumitru Vacariu şi M. Brudiu. Dumitru Vacariu a compus şi un poem închinat Ştefan cel Mare, care avea să constituie o „piesă grea" la

Scanned with OKEN Scanner

dosarul său de reacționar... „Cu o discreție, i-am spune creştină, autorul nu dă numele torționarilor, turnătorilor..." Mărturiile sunt intercalate armonios cu amintirile copilului şi adolescentului Dumitru Vacariu, din Pipirig.

„...familia Vacariu, cu țărani de frunte, cu preoți şi profesori, se înrudeşte cu familia lui David Creangă. Nostalgia acelor locuri de pe Valea Ozanei nu s-a topit..."

Vasile IANCU, „Un document din istoria bolşevizării țării, o mărturie literară "Ochii viperei" de Dumitru Vacariu, „România Liberă", nr. 259, 1998

„Impresionând prin efortul dramatic de a reda sevele vieții, dinspre prezent spre trecut, albiei râului secat, moştenind de la Creangă umorul, „Casa cu iederă" este una dintre cele mai frumoase cărți de povestiri pe care le-am citit în ultima vreme."

Ioan HOLBAN, „Sevele vieții şi albia râului secat", „Evenimentul", 17 iunie 2000, pag. 10

„Fiul meu", cu subtitlul sugestiv „parabola apocalipsei roşii" (Editura „Alfa", 2006), dincolo de evocarea tragediilor circumscrise unor realități trăite chiar de autor, este cartea – mărturie care readuce în memoria oamenilor dominația diabolică a totalitarismului..."

Nicolae BUSUIOC, „Revista Română", nr. 4(50)/2007

Scanned with OKEN Scanner

„În cazul acestei admirabile cărți – „Poteci fără întoarcere" – publicată de bunul meu prieten, scriitorul de atitudine şi de substanță Dumitru Vacariu (iată un prim imbold către subiectivism), la Editura „Alfa" din Iaşi, în anul 2010, cel puțin două aspecte mă stimulează în demersul pe care mi-l însuşesc cu entuziasm matur,determinat de valoarea creației, în primul rând... Cartea se compune din două romane pe aceeaşi temă. Un roman în proză de factură clasică bine împlinită; un roman în versuri, cuprinzând poeme (capitole) de amplitudine baladescă şi de profunzime proprii marii poezii, din toate timpurile,..."

Vasile FILIP, „Cartea cea de suflet",
„Convorbiri literare", nr.9, 2010, pag. 99

„Dumitru Vacariu pivotează narațiune în jurul unui personaj simbolic, moş Petre, „ochiul şi urechile măriei sale", ca o legătură de continuitate a domniilor care s-au succedat înainte..."

Ioan HOLBAN, „Omul şi istoria",
„Evenimentul", nr.6018, 2011, pag. 11

„Poezia din „Psalmii fiului rătăcitor" este una a sentimentului religios; o necontenită căutare a lui Dumnezeu, o continuă revelare a Divinității... aceasta este poezia lui Dumitru Vacariu din psalmii primei părți a cărții sale, Doamne îndelung răbdării Tale..."

Ioan HOLBAN, „Poienile luminii", prefață la volumul „Psalmii fiului rătăcitor", Editura „Junimea", Iaşi, 2007

Scanned with OKEN Scanner

„El, acesta, poetul Dumitru Vacariu, este ceea ce i-a fost hărăzit să fie. El este poetul. Şi poetul. Pentru că este şi prozatorul. Pentru că este şi dramaturgul. Şi omul... Şi Dumitru Vacariu îmi lămureşte mie – prin „Templul amăgirii", Editura „Inter - Global" că pe pământ există fericire."

Vasile FILIP, „Templul poeziei", „Coloana Infinitului", nr. 25 – 26/2000, Timişoara, pag. 31

Scanned with OKEN Scanner

SCHIȚĂ BIOGRAFICĂ

Născut în anul 1931, 21 septembrie, în comuna Pipirig, satul Dolia, județul Neamț (de la poalele muntelui Hălăuca, în imediata apropiere a izvoarelor Ozanei). Părinții Dumitru și Maria Vacariu, de profesie agricultori. Mama se trăgea din familia Gheorghiță, înrudită cu David Creangă.

Școala primară în satul Boboești, pe atunci neexistând școală în satul Dolia (între anii 1938 – 1943). Anul școlar 1943 – 1044 l-a urmat la Seminarul „Veniamin Costache" din Iași, iar în perioada 1946 – 1952 a urmat cursurile Școlii Pedagogice din Piatra Neamț.

După terminarea Școlii Pedagogice a funcționat un an (1952 – 1953) în învățământ, în comuna Ghidăoani, județul Neamț.

În perioada 1953 – 1957 a urmat cursurile Facultății de Filologie – Istorie din cadrul Universității „Al. I. Cuza", Iași.

După absolvirea facultății a fost numit profesor la Liceul nr. 2 din Vaslui și director al Casei Raionale din aceeași localitate.

La data de 14 martie 1958 a fost arestat sub învinuirea de delict împotriva ordinei socialiste în urma unei anchete de patru luni. A fost condamnat la 8 ani de detenție. Adevăratul motiv al condamnării a constat în faptul că, în anul 1957, încă student fiind, a organizat împreună cu trei colegi sărbătorirea a 500 de ani de la urcarea pe tronul Moldovei a lui Ștefan cel Mare și Sfânt. Totodată, a fost învinuit că în perioada respectivă a scris o poezie intitulată „Moldova însângerată" (sau „Chemare") închinată lui Ștefan cel Mare și Sfânt și care condamna asuprirea țării de către armatele sovietice și acoliții lor din România.

Scanned with OKEN Scanner

A stat în detenție până la data de 13 aprilie 1964.

După eliberarea din detenție i s-a interzis să funcționeze în învățământ, fără să i se mai ofere, câteva luni, alt loc de muncă. Timp de două luni a lucrat în cadrul Stațiunii de Mașini și Tractoare Vaslui, apoi s-a stabilit în Iași funcționând, în perioada 1965 – 1969, în cadrul Centrului de Librării și Difuzare a Cărții din Iași.

Din anul 1969 până la ieșirea la pensie (1992) a funcționat ca șef al secției de Literatură în cadrul Muzeului Literaturii Române, care aparținea, în acea perioadă de Complexul Muzeal „Moldova".

De fapt, a participat la organizarea și conducerea obiectivelor literare nou înființate ale Muzeului Literaturii Române Iași: „Casa Dosoftei" (Secția de literatură română veche), „Casa Vasile Pogor" (Secțiile de literatură modernă și contemporană), Muzeul Teatrului din Moldova, casele memoriale „Otilia Cazimir", „Mihai Codreanu", „George Topârceanu", „Mihail Sadoveanu", „Constantin Negruzzi" – Trifești. A participat, de asemenea, la reorganizarea Bojdeucii „Ion Creangă" și a Casei Memoriale „Vasile Alecsandri" din Mircești.

În toată activitatea de organizare a muzeului, cu toate obiectivele sale, a colindat prin țară și a achiziționat valori culturale inestimabile (cărți, manuscrise, documente, piese de mobilier, artă plastică și decorativă care au aparținut unor mari personalități literare.

*

A debutat în poezie în revista „Viața studențească" în anul 1954.

Mai mulți ani, după ieșirea din detenție, neavând voie să publice cu numele său, a folosit următoarele pseudonime: Mitru Dolia, Mitru Vaduri, Mitru Elian ș.a.

Scanned with OKEN Scanner

Activitatea literară (literatură beletristică) şi-a început-o cu piesele de teatru pentru copii şi tineret. Astfel, piesele „Aventuri în pădurea vrăjită" sau „Bing – Bang - Bing", „Comoara" şi „Cele trei domnițe" au fost puse în scenă, în perioada 1972 – 1976, la 12 teatre de profil din țară (Iaşi, Cluj, Oradea, Ploieşti, Constanța, Botoşani, Brăila, Braşov, Sibiu, Galați etc.). Piesa „Dincolo de singurătate", deşi nu a fost pusă în scenă, a luat premiul național pentru „Cea mai bună piesă de teatru pentru copii" la concursul organizat de Teatrul „Ion Creangă" din Bucureşti. Piesa „Comoara" a fost tradusă şi jucată în limba germană. Mai multe piese au fost premiate la diverse concursuri. Cu piesa „Aventuri în pădurea vrăjită" sau „Bing – Bang – Bing" s-a organizat un lung turneu în mai multe țări din Asia şi Europa.

S-a căsătorit în 1967 cu profesoara de limba română Elena Lupu din Iaşi, absolventă a Facultății de Filologie – Istorie „Al. I. Cuza". Au o fiică, Anca – Maria, căsătorită cu inginerul Marcel Buzea, care le-a împlinit familia cu o nepoată, Cristiana, elevă a Colegiului Național „Mihai Eminescu".

*

PUBLICAȚII

Literatură beletristică:

- „Dincolo de poveste", povestiri, Editura „Junimea", 1979;
- „Bărzăunul şi restul lumii", roman pentru adolescenți, Editura „Junimea", 1984;
- „Vornicul țării de sus", roman, Editura „Junimea", 1984;
- „Poteci fără întoarcere", roman, Editura „Ion Creangă", 1987;
- „Comoara", poem ilustrat, Editura „Junimea", 1988;

Scanned with OKEN Scanner

- „Aventură dincolo de timp", roman, Editura „Junimea", 1990;
- „Ochii viperei", roman, Editura „Timpul", 1995;
- „Cronica regatului blestemat", roman, Editura „Timpul", 1996;
- „Planeta lui Orin", roman, Editura „Speranța", 1999;
- „Templul amăgirii", versuri şi povestiri, Editura „Inter – Global", 2001;
- „Casa cu iederă", povestiri, Editura „Candy", 2000;
- „Cerbul de lumină", versuri şi povestiri, Editura „Inter – Global", 2001;
- „Praznicul orbilor", roman, Editura „Junimea", 2001;
- „Porumbeii albaştri" roman, Editura „Timpul", 2003;
- „În căutarea Scufiței Roşii", povestire, Editura „Candy", 2005;
- „Fiul meu", roman, Editura „Alfa", 2006;
- „Psalmii fiului rătăcitor", versuri, Editura „Junimea", 2007;
- „Păpuşa cu ochi de smaralde", roman, Editura „Alfa", 2008.

Cercetare literară:

- „Junimea şi junimiştii" (împreună cu Ion Arhip), Editura „Junimea", 1973;
- „Focul cel mare", manuscris inedit de Al. Vasiliu – Tătăruşi (împreună cu Ion Arhip), Editura „Junimea", 1978;
- „Din cronica unui veac", documente inedite (împreună cu Ion Arhip), Editura „Junimea", 1978;
- „Lunga şi amara pribegie", manuscris inedit de Al. Vasiliu – Tătăruşi (împreună cu L. Vasiliu), Editura „Junimea", 1992;
- „Georgetta", roman epistolar inedit - Cezar Petrescu, (împreună cu L. Vasiliu), Editura „Junimea", 1998.

Scanned with OKEN Scanner

Antologii şi albume:

- „Iaşi – oraş al marilor destine", album (colectiv), Editura „Meridiane", 1987;
- „Iubire, tainică lumină", lirică românească închinată femeii (împreună cu Gh. Zaharia şi I. Moscovici", Editura „Dosoftei", 1999;
- „Psalmi ai marilor iubiri", lirică universală închinată femeii, în colaborare cu Gh. Zaharia şi L. Moscovici, Editura „Dosoftei", 1999.

Ediţii îngrijite (cu prefeţe, note, s.c.l.):

- Ionel Teodoreanu – „Cina cea de taină", versuri inedite, Editura „Helicon", 1992;
- „Otilia Cazimir, viaţa şi opera în imagini", Editura „Porţile Orientului", 1995;
- „George Topîrceanu, viaţa şi opera în imagini", Editura „Porţile Orientului", 1996;
- „Delavrancea şi copiii", Editura „Regina", 1996;
- „Emil Gârleanu, viaţa şi opera în imagini", Editura „Porţile Orientului", 1997;
- „Ionel Teodoreanu, viaţa şi opera în imagini", Editura „Porţile Orientului", 1998;
- „Petre Ispirescu, basme", Editura „Regina", 1998;
- „Basme din 1001 de nopţi repovestite", Editura „Regina", 2006;
- Cezar Petrescu, „Fram, ursul polar" (împreună cu Boris Crăciun), Editura „Porţile Orientului", 2008.

Colaborări:

„Manuscriptum", „România Literară", „Convorbiri Literare", „Cronica", „Ateneu", „Iaşul Literar", „Flacăra Iaşului", „Monitorul", „Opinia", „Ziarul de Iaşi", „Dacia Literară", „Coloana Infinitului" (Timişoara), „Vitraliu" (Bacău), „Baaadul Literar" (Bîrlad), „Timpul" etc.

Scanned with OKEN Scanner

O lebădă albă plutește ca o lumină blândă pe undele lacului meu...

Iar undele se răspândesc dinspre răsărit către apus, când tulburi și viforoase, aidoma dorurilor neîmplinite, când senine și liniștite, aidoma unor speranțe.

Pe undele de pe lacul meu plutește lebăda albă a speranțelor ucise de amurg. Iar pe luciul unduitor al apelor rămâne dăinuind cu dungi multicolore numărul optzeci. E semn că pe apele lacului plutește cea de a optzecea lebădă a existenței mele.

Și se pregătește să cânte...

AUTORUL

ISBN 978-973-37-1519-1

Scanned with OKEN Scanner